

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone: Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVI. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 26. OKTOBRA (OCT. 26), 1944 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 210 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918

VELIKA POMORSKA BITKA V TEKU PRI FILIPINIH!

Japonska bojna mornarica se pojavila v vodah pri centralnih Filipinih. General MacArthur naznanil okupacijo nadaljnjih otokov Filipinske grupe.—Ruske kolone prodrle več milij daleč v notranjost Vzhodne Prusije na 87 milij dolgi fronti in okupirale 14 nemških trdnjav. Nemško poveljstvo zagnalo oklopne kolone v akcijo proti Rusom.—Druga britska armada v ofenzivi na holandski fronti

WASHINGTON, D. C., 25. okt.—Admiral Ernest J. King, vrhovni poveljnik ameriške mornarice, je naznanil, da so skoro vse enote japonske bojne mornarice udeležene v bitki, ki divja v bližini Filipinskih otokov. Dalje je rekel, da so poročila o razpletu bitke pomanjkljiva, nima pa nobenega dvoma o izidu.

PEARL HARBOR, HAVAJI, 25. okt.—Bojna letala tretjega ameriškega brodogradilnega podjetja japonskega letalonosca, dva druga in pet ali šest oklopnih ladij, eno križarico in več manjših ladij pa poškodovale v bitki pri Filipinih. Ameriški letalonosci Princeton je bil poškodovan pri eksploziji in potopilo so ga ameriške ladje. Poveljnik letalonosca in 60 članov posade se je rešilo.

Pearl Harbor, Havaji, 25. okt.—Japonska pomorska sila se je pojavila v vodah pri centralnih Filipinih, poročila glavni stan admirala Chesterja W. Nimitza. Ta vključuje oklopne ladje in križarke. Poročilo dostavlja, da so letala tretjega ameriškega brodogradilnega podjetja japonske ladje. Poveljnik tega brodogradilnega podjetja je admiral Halsey.

(Radio Tokio je naznanil, da so bile tri japonske ladje potopljene v ljuhi pomorski bitki v bližini Filipinov. Tokio trdi, da so Japonci potopili enajst ameriških bojnih ladij, dve pa poškodovali. Japonske podmornice so v isti akciji potopile štiri ameriške transporte.)

Japonska letalska sila je dobila težke udarce v bitki pri Filipinih 19. junija tega leta. Ameriški letalci so takrat uničili 400 japonskih letal. Očitno je, da japonska letalska sila še ni okrevala od udarca, kateri ji je bil zadan takrat.

Leyte, Filipini, 25. okt.—Ameriška sila, ki je invadirala otok, je zasedla nadaljnje japonske letališče pri San Pablu. Tri japonske letališča so zdaj pod ameriško kontrolo. Ostali dve sta pri Dulagu in Taclobanu, glavnemu mestu tega otoka.

Ameriške čete prodirajo naprej na otoku in drobe odpor japonske sile. Operacije čet podpirajo bojna letala z bombardiranjem japonskih pozicij.

General Douglas MacArthur je naznanil osvoboditev nadaljnjih treh otokov v Filipinskih grupi. Ti so Dinagat, Suluan in Homonhon. Ameriške čete so invadirale tudi otok Samar, ki leži med Leytem in Luzonom. Slednji je največji otok Filipinske grupe. Na tem je Manila, glavno filipinsko mesto.

London, 25. okt.—Ruske kolone so prodrle več milij daleč v notranjost Vzhodne Prusije na 87 milij dolgi fronti, poročila Moskva. V zadnjih 24 urah so okupirale 14 nemških trdnjav in se približale Gumbinnenu, važnemu železniškemu križišču. Prve čete so oddaljene samo štiri milje od Gumbinnena.

Komunikacije, objavljen danes, pravi, da druge sovjetske čete prodirajo proti Vzhodni Prusiji z južnovzhodne strani. Te so zasedle Augustow, območje tranjavsko mesto, in čez 50 drugih naselbin.

Nemško poveljstvo je zagnalo oklopne kolone v akcijo, da ustavi prodiranje Rusov proti Interburgu in Koenigsbergu. Slednje je glavno mesto Vzhodne Prusije.

Moskva molči o operacijah na ozemlju pri Memelu, pristaniščnem mestu ob Baltičnem morju, naznanila pa je okupacija Chusta, češkega mesta in železniškega križišča. Prej je poročala o okupaciji desetih središč v karpatsko-ukrajinskem distriktu.

Rusko čiščenje Transilvanije se nadaljuje. Sovjetske čete so okupirale Satu-Mare, zadnje važno mesto v Transilvaniji, po zdrobitvi odpora nemške sile. V operacijah na Ogrskem so Rusi zavezali Kiskunhalas, železniško križišče, 70 milij južno od Budimpešte, glavnega ogrskega mesta.

London, 25. okt.—Oddelki druge britske armade, katere poveljnik je general Dempsey, so udri v Hertogenbosch, nemško vojaško trdnjavo, ki štiti vso zapadno Holandijo. Okupacija tega mesta bi potisnila v past nemško silo okrog 70,000 vojakov v zapadni Holandiji. Poročilo pravi, da Nemci še drže glavni del mesta. V bitki za posest Hertogenboscha so Nemci utrpeli velike izgube.

Zavezniško poveljstvo ne omenja operacij prve ameriške armade znotraj Nemčije. Prej je bilo naznanjeno, da so oddelki te armade odbili napade nemških kolon na svoje pozicije pri Geilekirchenu, dvanajst milij severno od Aachena, nemškega obmejnega mesta, ki je v rokah ameriške armade.

Poljska ubežna vlada v zagati

Odmev poloma pogajanj v Moskvi

London, 25. oktobra.—Poljska ubežna vlada je v zagati glede rešitve kočljivega vprašanja o začrtanju bodoče meje med Poljsko in sovjetsko Rusijo.

Premier Stanislav Mikolajczyk, ki se je vrnil v London po polomu razgovorov s Stalinom in člani narodnega odbora za osvoboditev Poljske, ki je bil ustanovljen v Rusiji in čigar glavni stan je v Lublinu, je sklical izredno sejo članov svojega kabineta. On je imel večeraj razgovore z več ministri.

Doznava se, da Stalin vztraja pri zahtevi, da mora Curzonova linija tvoriti bodočo mejo med Rusijo in Poljsko. Vsa druga vprašanja glede Poljske se mora potisniti na stran kot uvod v dosedega dogovora.

Britski premier Churchill je podprl Stalinovo stališče. Slednji je zavrnil predlog poljskega premijera, naj pride Lvov v okvir poljske države. Poljska naj bi dobila povračilo za ozemlje, ki ga odstopi Rusiji, v poljskih okrajih ob rekama Oder in Neisse. Britski zunanji minister Anthony Eden je izrazil dvom, da bi bila taka ureditev meje med Rusijo in Poljsko praktična. On je po zaključitvi konferenc v Moskvi odpotoval v Kairo, Egipt.

Poljska ubežna vlada upa, da bo Amerika posredovala v Moskvi v njen prilog. Stalin je dal razumeti Mikolajczyk, da morajo voditelji poljskih grup sami odločiti o bodoči poljski ustavi.

Aretacije franco-skih časnika

Ruski špion obsojen v zapor

Paris, 25. okt.—Nadaljnjih sedem časnika je bilo aretiranih na obtožbo sodelovanja z Nemci v času okupacije. Med temi je Suzy Mathis, ki je bila uposlena pri pariškem listu Soir.

Zaporno povelje je bilo izdano za Georgesa Rivolleta, bivšega ministra v Lavalovi lutkarski vladi, in Charlesa Spinassa, urednika lista, ki je izhajal v Lyonu. Pred posebno sodišče, ki ga je ustanovila začasna francoska vlada, pride admiral J. P. Esteve. Njegov apel, naj se obravnava vrši pred tribunalom admiralov, je bil zavrnjen. Esteve je obtožen sodelovanja z nemško okupacijsko silo.

Michael Detroyat, francoski letalec, je bil aretirani na obtožbo, da je izročil več letal Nemcem. Štirje njegovi pajdaši so bili tudi aretirani.

Rus Boris Teodošenko, ki je bil obtožen, da je bil v službi Gestapa, nacistične tajne policije, kot špion, je bil obsojen na sedem let zopora. Smrtni kazni se je izognil, ker je bila na sodišču predložena evidenca, da je deloval tudi proti nacijem.

Britske čete zasedle grški otok

Napadi na nemške parnike na Jadranskem morju

Rim, 25. okt.—Britske čete so okupirale grški otok Evvoia v južnozadnjem delu Egejskega morja, se glasi poročilo. Nemška vojaška posadka na otoku je bila uničena.

Evvoia leži sto milij južnozadnjem od otoka Lemnosa, katerega so britske čete prej okupirale. Slednji otok je v bližini Dardanelov.

Nemške čete še vedno beže iz Grčije in z grških otokov na Egejskem morju. Nemški parniki in transporti na Jadranskem morju v bližini Dalmacije so tarča bombnih napadov. Zavezniški letalci so v zadnjih dneh potopili in poškodovali več nemških parnikov na tem morju.

Trije uradniki rudarske unije obstreljeni

Chicago, 25. okt.—Trije uradniki petdesetega rudarskega distriktu UMW so bili obstreljeni v teku zaslišanja, ki se je vršilo v poslopju na 35 S. Dearborn st. Obstrelili jih je zamorec Arthel Shelton, organizator tega distriktu. Obstreljeni so bili Henry Johnson, Frank L. Alsop in Edward Heckelbech. Žrtve so bile odpeljane v bolnišnico jetnišnice Bridewell. Sheltona in dvanajst drugih, ki so se udeležili zaslišanja, je policija aretirala.

Velika ameriška sila na frontah

New York, 25. okt.—Vojni podtajnik Robert P. Patterson je v svojem govoru pred člani organizacije odvetočnikov razkril, da se 6,100,000 ameriških vojakov nahaja na frontah onstran morja. On je naglašal, da vojna za te vojske še ni končana in da bo zahtevala še mnogo žrtev, preden bosta Nemčija in Japonska poraženi.

BRITSKA VLADA SE IZREKLA ZA VOLILNE REFORME

Velika opozicija proti proporcni reprezentaciji

REDISTRIBUCIJA SEDEŽEV NA VIDIKU

London, 25. okt.—Odločitev britske vlade glede ustanovitve posebne komisije, katere naj bi sestavila program volilnih reform, se smatra za važen dogodek in izzvala je splošno odobravanje.

Da so volilne reforme potrebne, ni nobenega dvoma. Zadnje parlamentarne volitve so se vršile pred devetimi leti in čez 200 poslancev se mora zahvaliti za sedeže, katere drže, političnim mašinam. Od 1. 1939 ni bilo volilne registracije in mnogo jih je v volilni starosti, ki niso še nikdar volili. To velja za one, ki so stari manj ko 30 let.

Pojavile so se zahteve za redistribucijo parlamentarnih sedežev. V teku debate o volilnih reformah je bilo več stvari razjasnjenih. Nastala je velika opozicija proti proporcni reprezentaciji s strani konservativcev in laboritov. Za tako reprezentacijo se bori liberalci, ki predstavljajo manjšino, toda znamenja kažejo, da ne bodo uspeli.

Delavska stranka zahteva odpravo sedežev, katere imajo univerze in nekatere druge ustanove, konservativci pa so proti, ker kontrolirajo te sedeže. Značilno je to, da so oni, ki zahtevajo proporcno reprezentacijo, liberalci. Izgleda, da to načelo nima nobene opore pri laboritih in konservativcih. Ti zavzemajo stališče, da močna vlada ni mogoča, če bi se morala naslanjati na različne politične grupe.

Argument, da mora biti parlament zrealo volilne moči političnih strank, nima podpornikov. Vodilni politiki zavzemajo stališče, da šibka vlada ne bi mogla ščititi interesov dežele. Pojavili so se resni problemi v letih od zadnjih splošnih volitev. Od rešitve teh problemov zavisi bodočnost britskega parlamentarnega sistema. To je realnost, s katero je treba računati.

Nemški civilisti beže pred Rusi

Pustili so pridelke na polju

Moskva, 25. okt.—Prva poročila iz Vzhodne Prusije, katere so objavili sovjetski listi, pravijo, da ruske čete niso našle niti enega nemškega civilista na ozemlju v obsegu dva tisoč kvadratnih milij, katero so zasedle.

Dopisniki poročajo, da so sovjetske čete našle na tem ozemlju le ruske ženske in moške, katere so Nemci odpeljali v Vzhodno Prusijo iz Ukrajine, Litve in celo iz Leningrada. Ti so delali na kmetijah, v trgovinah in vojnih industrijah.

Vse kaže, da so nemški civilisti pobegnili iz pruskih krajev v zadnjem momentu, ko so ruske čete stale že pred mejo Vzhodne Prusije. Krompir in drugi pridelki so ostali na poljih. To dokazuje, da je bila evakuacija izvedena v naglici.

Nemci niso posnemali Rusov v opustoševanju zemlje in požiganju vasi, iz katerih so pobegnili. Rusi so našli v mnogih krajih zalogo žita in drugih pridelkov, katerih Nemci niso utegnili uničiti.

Nova grška vlada formirana

Gerilci zasedli pristanišče ob Egejskem morju

Athens, Grčija, 25. okt.—Premier George Papandreu je naznanil formiranje novega kabineta. V tem ima reprezentacijo osem političnih strank.

Papandreu ima v novi vladi tudi poziciji zunanjega in vojnega ministra. Premier je naznanil, da je vlada dobila zalogo zlata iz Londona, ki bodo omogočile stabilizacijo grškega denarstva.

Grške gerilske grupe so porazile nemške čete v bitki pri Volosu, pristaniščnem mestu ob Egejskem morju, in ga zasedle. Druge gerilske enote so okupirale Trikkalo, strateško mesto v dolini Pinios, centralna Grčija. To leži 60 milij zapadno od Volosa.

Dewey odobril vzdrževanje sile

Amerika naj sodeluje v naporih za zaščito miru

Minneapolis, Minn., 25. okt.—Governer Thomas E. Dewey, predsedniški kandidat republikanske stranke, je v svojem govoru v mestni dvorani v bistvu odobril zunanjo politiko Rooseveltove administracije, ko se je izrekel za sodelovanje Amerike v svetovni organizaciji, ki naj bi vzdrževala in ščitila mir v povojni dobi. Shoda, na katerem je govoril, se je udeležilo 10,000 ljudi.

Dewey je dejal, da odobrava program, ki dovoljuje uporabo ameriške oborožene sile za preprečevanje agresije v bodočnosti, brez sankcije kongresa. Ta program je orisal predsednik Roosevelt v svojem govoru zadnjo soboto v New Yorku.

Predsedniški kandidat republikanske stranke je v svojem govoru udrihal po Rooseveltu in mu očital, da je skušal potolažiti Japonko s pošiljanjem starega železnika in olja za rabo v vojni proti Kitajski. Zalogo, katere je Japonska takrat nakopičila, se zdaj rabijo v operacijah proti ameriški armadi in mornarici. Dewey je dejal, da bi bil moral Roosevelt vedeti, da se Japonska pripravlja za vojno proti Ameriki.

Dewey je apeliral na ameriške volilce, naj mu oddajo svoje glasove v novembru. Trdil je, da bo kongres sodeloval z njim, če bo izvoljen za predsednika. Dewey je odpotoval iz Minneapolisa v Chicago, kjer bo nočjo imel govor v Stadiumu.

Nemške čete dobile zavetje v Španiji

Paris, 25. okt.—List Combat pravi, da je 40,000 nemških vojakov dobilo zavetje v Španiji po osvoboditvi Francije, da so bili regrupirani tamkaj in zdaj tvorijo dobro oboroženo armado. List poziva zavezničke, naj store korake, da ne bo ta sila prešla preko meje in udrla v južnozadnjem Francijo.

Francoski avtni magnat umrl

Paris, 25. okt.—Louis Renault je umrl v bolnišnici, v katero je bil pripeljan iz pariške jetnišnice pred nekaj dnevi. Podlegel je srčni hibi. Renault je bil aretirani na obtožbo, da je zalagal nemško armado z motornimi vozili. Vlada je zasedla njegove tovarne v pariškem predmestju po aretaciji.

Domače vesti

Nov grob v Chicagu
Chicago.—Zadnji terek je umrla Ana Mladic, žena pokojnega Moharja Mladica in članica društva 559 SNPJ. Rojena je bila 1. jul. 1888 v vasi Britof pri Kranju na Gorenjskem. Zapuška več odraslih otrok in drugih sorodnikov. Njeno truplo leži v kapeli na Millard ave. in 22nd st. Pogreb se vrši v soboto ob eni uri popoldne od njenega doma na 2310 So. Millard ave.

Sta ušla smrti
Benld, Ill.—Dne 7. okt. je bil v rovu št. 3 Superior Coal Co. precej pobit Kocjan Kralj. Nanj se je usula plast kamenja, kar ga je vrlo pod stroj; če bi bil padeel nazaj, bi bil lahko na mestu mrtev. Plast ga je zadel v hrbet.—Dne 16. okt. pa je bila blizu smrti Justine Widmar, najmlajša Widmarjeva hčerka, ki je strojejska pri Curtis Wright Co. v St. Louisu. Ko so se vozili z dela, se je neki avto zaletel v njihovega, ki se je trikrat okrog prevrnil. V avtu so bili štirje, toda nihče ni bil resno pobit, kar je pravo čudo, ker nanje je tekel gasolin in vse šipe so bile zdrobljene. Iz avta so jih izvlekli skozi okno. Justine je pobita na nogi. Oba, Kralj in Justine sta člana društva 356 SNPJ.

Povišani
Library, Pa.—Znani odvetočnik Frank R. Bolte je bil 13. sept. povišan od poročnika do kapetana (stotnika). V ameriški armadi je služil izven Združenih držav deset mesecev kot poročnik potem pa je bil poslan v vojaško sodniško šolo v Ann Arbor, Mich., kjer je napravil izpit 13. nov. 1943. Od tedaj je napredoval toliko, da je zdaj divizijski sodnik. Čestitke!

Detrolske vesti
Detroit.—Anton Padar, ki upravlja pošto v Ringu, Kansas, že dvanajst let, je bil tu na obisku pri svojem bratu Franku in prijateljih.—George Werholz član društva 121 SNPJ, se je moral podvreči operaciji.—V Girardu, Kansas, je umrla Margaret Shiltz, ki zapuška moža, v Detroitu pa tri sinove in dve hčeri.

Pogrešan na bojišču
Johnstown, Pa.—Helen Plis je bila obveščena od vojnega departmeta, da je v Franciji pogrešan njen mož tehnični sargent Casimir Plis. Pred dvema mesecema je postal že drugi oče, toda novorojenke ni videl ker se je nahajal preko morja. Vsa družina je včlanjena pri SNPJ.—Enako poročilo je prejel dolgoletni član jednote John Božič, da je njegov sin Pvt. William Edward pogrešan od 6. sept. K vojakom je bil poklican decembra 1943.

Padel v vojni
Imperial, Pa.—Agnes Vehar je bila obveščena 9. okt., da je bil 21. sept. ubit v Nemčiji njer mož Sgt. August Vehar. K vojakom je bil poklican marca 1941 in v Anglijo poslan oktobra 1943. Poleg žene zapuška tri leta starega sina, mater, tri brate (eden je pri mornarici) in dve sestri. On je prvi član društva 106 SNPJ, ki je padel v tej vojni.

Obsedno stanje preklicano na Havajih

Washington, D. C., 25. okt.—Bela hiša je naznanila, da je predsednik Roosevelt preklical obsedno stanje na Havajskih otokih, ki je bilo oklicano po japonskem napadu na Pearl Harbor. Ingram M. Stainback, governor otokov, je bil instruiran, naj izvršuje svojo oblast v smislu Rooseveltove akcije.

Stavka voznikov taksijev v Evanstonu

Chicago, 25. okt.—Vozniki taksijev, uposleni pri treh kompanijah, so zastavkali v Evanstonu, čikaškem predmestju. Stavka je protest proti odloku urada obrambne transportacije, ki prepušča voznikom vožnje zunaj Evanstona. Prizadete so Evans-

FRANCIJA ZAHTEVA SEDEŽ NA KONFERENCAH

Predstavnistvo v zavezniški posvetovalni komisiji

STALIŠČE MALIH DRŽAVIC

London, 25. oktobra.—Začasna francoska vlada, katere predsednik je general Charles de Gaulle, je naznanila, da bo zahtevala sedež na konferencah reprezentantov velesil, na katerih se bodo vršile diskuzije o policijskem nadzorstvu Nemčije in drugih problemih, nanašajočih se na preureditev Evrope. Velika Britanija, Rusija in Amerika so priznale to vlado zadnji ponedeljek, kar je izzvalo veliko veselje v Franciji.

Britski uradnik krogi so namignili, da bo Francija dobila predstavnistvo v zavezniški posvetovalni komisiji za Evropo. mela bo besedo v diskuzijah glede usode Nemčije.

Trdi se, da britska vlada ne nasprotuje načrtu glede okupacije Saarskega distriktu po francoski armadi. General De Gaulle je za francosko udeležbo v okupaciji Porenja in Porurja, čeprav se zaveda, da mora Francija mobilizirati večjo oboroženo silo, da bo lahko vršila funkcije v zvezi z okupacijo.

Male države v okviru Združenih narodov so tudi pojasnile svoje stališče. Čehoslovaška vlada je formalno apelirala na Veliko Britanijo, Rusijo in Ameriko za soudeležbo svoje armade v okupaciji Ogrske. Dr. Edvard Beneš je informiral velesile, da čehoslovaška armada mora biti udeležena tudi v okupaciji Nemčije. Sedanji načrti položajo le okupacijo Nemčije o ruskih, britskih in ameriških četah.

Doznava se, da tudi jugoslovanska vlada zahteva soudeležbo v okupaciji Ogrske. Slično stališče je zavzela poljska vlada. Priznanje De Gaullove vlade so velesilam je odpravilo mnogo potožbo. Ta je dobila upravno oblast v vseh francoskih pokrajinah, katere so osvobodile zavezniške armade.

Stroga vojaška vlada v Nemčiji

Razpust nacijske stranke in kontrola civilistov

Paris, 25. okt.—Zavezniški vojaški zakoni, na katerih podlagi so slonela vlada v okupiranih nemških pokrajinah, vključujejo vse od razpusta nacijske stranke do kontrole nemških civilistov.

Načrte glede vladanja Nemčije je razkril general Julius C. Holmes, pomožni načelnik divizije za civilne zadeve zavezniške ekspedicijske armade. On je dal azumeti, da se bodo vojaški zakoni izvajali z vso strogostjo v Nemčiji, ko se bo zrušila pod idarici zavezniških sil.

Za kršenje vojaških zakonov je kazni smrt, toda Holmes je dejal, da ne bo nihče obsojen v smrt brez obravnave. Odbori zavezniške vojske vlade, ki bodo izvajali oblast, so bili že ustanovljeni.

Vsa nacijska sodišča bodo likvidirana. Nemška civilna sodišča bodo restavrirana na podlagi zakonov, katere je Hitler razveljavil, ko je prišel na krmilo. Zavezniške vojaške avtoritete prevzamejo kontrolo nad nemškimi industrijami, prometom in komunikacijami.

ton Cab Co., Radio Cab Co. in City Cab Co.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Zdravstveno dravstvo (izven Chicago) in Kanado \$5.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, trame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-39 So. Lawndale Ave., Chicago 28, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Borba za Balkan-I.

Balkan je pred prvo svetovno vojno in tudi pozneje slovel kot "smodnišnica Evrope". Na splošno se je v obliki javnosti to tolmačilo tako, kot da so balkanski narodi silno zdražljivi in čakajo le kdaj se zopet udarijo med sabo.

To tolmačenje je seveda napačno in tudi krivično za balkanske narode. Dejstvo je, da je bila ostala Evropa prav toliko smodnišnica kot Balkan in drugi evropski narodi vsaj toliko, ako ne še bolj zdražljivi kot balkanski narodi. Vsa zgodovina nam pove, da je bila na primer zapadna in tudi centralna Evropa v zadnjih 500 letih večkrat pozorišče krvavih bojov kot pa Balkan, ki je bil skozi več kot štiri stoletja pod turško dominacijo. Razen uporov proti turški nadvladi in suženstvu, ki so se ponavljali ob časa do časa, je bil Balkan skozi več stoletij relativno miren. Zapadna in centralna Evropa pa se je med tem časom zelo pogosto kopala v krvi in ognju.

Toda kolikor je bil Balkan zadnjih par generacij "smodnišnica Evrope", so to smodnišnico ustvarile zapadne velesile s carsko Rusijo vred, ki so se borile za tamkajšnjo "sfero vpliva". In za to sfero vpliva so se borile predvsem zato, ker tvori Balkan geografska vrata ali mostičke med Malo Azijo in Evropo ter vzhodni del Sredozemlja. Zgodnja desetletja je Balkan postal važen tudi zato, ker so bile v njegovi zemlji odkrite bogate žile raznih rudnin. Ima tudi bogate gozdove, oljne vrelce v Rumuniji in Albaniji, kakor tudi velika žitna polja v Banatu.

Skratka: Balkan nudi tudi dobre prilike za dobičkanosne investicije in kapitalistično eksploatacijo. Tudi pridnih pa cenenih delavskih rok mu ne manjka. Z drugo besedo: kapitalistični svet je na Balkanu zadržal dobre prilike za grmadenje velikih podjetij in zato je iz njega napravil tudi "evropsko smodnišnico".

Po zadnji vojni sta dobili vpliv nad Balkanom Anglija in Francija. Anglija si je ustvarila sfero vpliva v Rumuniji in na Grškem, Francija pa v Jugoslaviji. V Rumuniji je angleški kapital odstopil del "sfere" tudi ameriškim oljnim interesom, Francija pa v Jugoslaviji angleškemu in v manjši meri tudi nemškemu in švicarskemu kapitalu.

Od tega kapitala je žela bogate dividende tudi belgajska čaršija, ki je čez noč prišla do velikega bogastva in tudi držala vladno oblast popolnoma v svojih rokah. Žetev je bila bogata za vse izkoriševalce, raketirje in krvose, ki so se redili na telesu jugoslovanskega ljudstva. Grki pa so bili popolnoma pod oblastjo Anglije, ki jim je poslala tudi svojega kralja.

Vse te interese je pred tremi, štirimi leti vrgel z Balkana Hitler, ki je sanjal, da postane absolutni gospodar nad vso Evropo, ves ostali svet pa bo plesal kot bo on žvižgal. Ampak vse te Hitlerjeve in nacistične sanje so se k sreči razblinile v nič.

Od kar so nacistični ganeži in raketirji pričeli izgubljati bitko za Evropo, se je za kulisami prišla nova borba za balkansko "sfero vpliva" med Anglijo in Rusijo. Prav za prav je to obnova stare borbe, kateri je začasno napravila konec velika ruska revolucija, ki se je pod Leninom odpovedala vsem imperialističnim težnjam in tudi ruskemu vplivu na Balkanu, za katerega se je carska Rusija toliko borila.

Sedanja vojna je zopet oživila stare ruske imperialistične težnje, ki gredo za tem, da razširijo ruski vpliv čim dalj po Evropi, predvsem pa na Baltiku in Balkanu. Baltičke države so že definitivno pod okvirjem velike Rusije, prav tako del Finske na severu in jugu, vsa Besarabija in del Bukovine. Odrezan bo tudi dober kos predvojnne Poljske in močede del Vzhodne Prusije, ki zna biti razdeljena med "svobodno" Poljsko in Rusijo.

Tudi pretežni del Balkana je že v ruskem zaključju. Pred nekaj dnevi smo čitali značilno vest, da zastopa Rumunijo na neki londonski konferenci neki ruski general. Še prej pa smo čitali, da je prišlo do "sporazuma" med sovjetsko vlado in izgnanim rumunskim kraljem Karolom, največjim raketirjem na Balkanu in sploh v Evropi, ki si je na račun revnega rumunskega prebivalstva nagrmadil ogromnega bogastva na tipično Caponijev ali nacistični način.

Ta rumunski raketir, iz izgubljenega krona je pred svojim odhodom iz Mehike priredil sijajen banket v Mexico Cityju v počast sovjetskemu poslaniku Oumanskemu, s katerim sta napravila kupčijo za povratek v domovino. In kupčijo sta menda napravila vsled tega, ker je Karol baže pridobil svojega sina, da je obrnil hrbit Hitlerju, naznanil kapitulacijo Rumunije ter proglasil deželo za zavezništvo "velikih demokracij".

Da-li Karolov povratek v Rumunijo pomeni, da bo zopet zasedel kraljevski prestol, še ni jasno. Povsem pa je jasno, da je Rumunija definitivno v ruski vreči. Za rumunski narod slabše itak ne more biti, kajti pod raketirskimi vladami ni poznalo nobene svobode in tudi je živel v siromaštvu. Bilo je izkoriščano po tujem kapitalu in domačih raketirjih. Toda povratek Karla z ruskim dovoljenjem tudi ni znamenje, da je v načrtu kakšna socialna revolucija, ki bi pometla z vso raketirsko in izkoriščevalsko navlako.

Ce Karlov povratek kaj pomeni, je pomen tega vsekako to, da se bo rumunska reakcija pod patronanco Moskve še vzdržala na krmilu. Plesati bo seveda morala tako, kakor bodo godli v Moskvi. Za slepilo bo lahko vzela pod svoje okrilje tudi "komuniste", ki se bodo v svoji novi poziciji čutili — "velike", služili v prvi vrsti Moskvi in se povrhu še lahko razvili v — buržuje. Ce ameriški browderjevci lahko podpirajo Wall street, lomijo kopja za Roosevelta (do junija 1941 je bil v njih očeh še "fašist", "imperialist" in "war monger") in vse korumpirane demokratske politične mašine, ker po njih mnenju tako zahtevajo trenutni interesi Rusije, zakaj ne bi mogli skupaj orati tudi rumunski "komunisti" in Karlova reakcionarna pa raketirska banda?

O Stalinovi politiki lahko rečemo, da je čudna in skrajno dvoobrazna. Trenutno ta oportunistična politika tudi uspeva, toda zadnja beseda o nji bo imela zgodovina.

Glasovi iz
naselbinPETLETNICA FARME SNPJ
PREKLICANA

Cleveland, O. — Radi silne katastrofe, ki je zadela zadnji petek slovensko naselbino v Clevelandu, in ker Slovenski narodni dom na St. Clair ave. še ni odprt, se petletnica izletniškega prostora SNPJ ne bo vršila v nedeljo 29. oktobra, temveč 28. januarja 1945.

Prosimo, da naše članstvo in splošno občinstvo vzame to sporočilo na znanje.

John Sorc, predsednik.

V POMOČ STARI DOMOVINI
Mansfield, Ohio.

Nashe društvo št. 238 SNPJ je na svoji zadnji seji vzel v pretes tudi sedanj položaj v Jugoslaviji, kjer naš narod prestaja grozno trpljenje in pomanjkanje, ter sklenilo, da se iz društvene blagajne daruje \$10 v pomoč trpečim v stari domovini. Poleg tega se se posamezni člani odzvali s sledečimi darovi: po \$3: P. Benich in S. Komjenovich; po \$2: M. Zgela; po \$1: A. Zgela, L. Turk, F. Turk, F. Zoner, T. Sabolic, B. Young in T. Zgela.

Vsega skupaj se je nabrala vsota \$25, zakar naj bo vsem darovalcem izrečena iskrena zahvala za njih naklonjenost in pomoč našemu hrabremu narodu, ki se bori za svoje pravice in svobodo.

Bratski pozdrav.

Paul Benich,

tajnik št. 238 SNPJ.

NUJNA POMOČ
SLOVENCEM

Little Falls, N. Y. — Na konvenciji SANSa, ki se je vršila 2. in 3. septembra v Clevelandu, se je precej govorilo, še več pa navduševalo za pomožno akcijo za stari domovino. Dasi ravno je SANS politična organizacija, pa vseeno ni pozabila svojih rojakov v gmotnem oziru in je v tem oziru posvetila precej časa. Mislim, da se s tem lahko strinjajo vsi zavedni Slovenci, kajti vemo, da SANS ne dela samo na političnem polju, pač pa tudi skrbi v veliki meri za naše uboge sirote in stari domovine.

Ako pa malo globlje pomislimo, lahko tudi vemo, da vse govorjenje in navdušenje ne pomeni ničesar, ako malo globlje na posežemo v naše žepce. Slovenci zbiramo prispevke za slovensko pomožno akcijo že TRI LETA, pa smo zbrali skupaj borih \$77.000.

Dragi rojaki in rojakinje po Ameriki, ali se vam vidi, da je to res kakšna vsota za nas? Statistika kaže, da nas je približno 250 tisoč — z drugimi besedami povedano: do sedaj še nismo prispevali niti 50 centov na osebo! Vsa ve, da nismo primorani pomagati našim v stari domovini, na drugi strani pa tudi vsakdo lahko vidi, kako dobri in plemeniti smo do tistega naroda, iz katerega smo izšli.

Louis Adamič je na konvenciji SANSa apeliral na vse Slovence v Ameriki, ako bi mogli v prihodnjih šestih mesecih, prispevati pol milijona dolarjev za pomoč stari domovini. Pou-

dari je, da se sliši velika svota za nas, toda ni v primeri s potrebo in trpljenjem naših rojakov v domovini. Adamič ima dobre zveze s stari domovino in ve, kaj se tam dogaja, zato je on ne pretirava. Da bi zbrali omenjeno vsoto, bi prišlo na vsako osebo samo \$2, vključivši otroke. Ali se vam zdi to preveč? Lahko se spomnimo časov pred nekaj leti, ko smo delali samo tri ali štiri dni v tednu, nekateri pa celo nič, toda smo se vseeno preživeli. Ni bilo lahko, toda šlo je za slio. Sedaj pa delamo pet dni na teden in tudi več, zato bi lahko utržali vsaj en dan zaslužka, kar ne bi nič bolelo, toda nebrali bi lahko precej za naš trpeč narod. Pa še to bi bilo jako malo za nas, če primerjamo, kaj vse so žrtvovali drugi narodi za svojce v Evropi.

No, saj tudi pri nas ne bi bilo tako slabo, ako ne bi imeli med seboj gotove klike, katera se briga bolj za vero kot pa za narod. No, saj veste katero klico imam v mislih: to je Zveza slovenskih župnij, od katere zastopniki so šli v Washington meledovati za katoliške Slovence v Jugoslaviji.

Mar mislijo, da oni niso Slovenci, ki ne trobijo v vaš rog? Namesto, da bi našim vernikom prigovarjali, da bi pomagali, jim pa še odvnetujete. Taki niso vsi duhovniki, kajti nekaj jih je med njimi, kateri so resnično narodni. Vsa čast onim, ki so na pravi poti. Na vse zadnje pa bo narod imel zadnjo besedo, ker bo vedel kdo mu je bil v pomoč in kdo ne.

Uradniki vseh tukajšnjih organizacij, vključivši št. 7 SANSa, so imeli zadnjič sejo z namenom, kako najuspešnejše pomagati slovenski pomožni akciji. Prišli so do sledečih zaključkov:

Potreba slovenskega naroda je nujna, zato so bili izvoljeni itirje nabiralci, in sicer: Frank Masle, Mary Hughes, Joe Cvetar in Frank Gregorin. Oni bodo šli od hiše do hiše in pobirali obleko in prispevke.

Vsakdo si lahko predstavlja, kako je biti tri leta brez doma, lačen, premražen, v večni nevarnosti, a poleg tega pa se morajo še bojevati. Ko bo konec vojne, ne bodo imeli nikjer nič vzeti, ako jim ne bomo pomagali ameriški Slovenci.

Sklenili smo tudi, da pošljemo vsaki slovenski družini posebno prošnjo, ker vsi najbrže ne bodo čitali tega dopisa. Določili smo kvoto \$1000 za Little Falls. To se morda sliši veliko, v resnici pa ni tako veliko, zlasti ne za sedanje čase.

Tukajšnji Slovenci so bili do sedaj še vedno med prvimi, kadar je bila pomoč potrebna. Upamo, da bomo tudi sedaj, ko je naš narod tako prizadet in bolj potreben kot je bil kdaj v svoji zgodovini.

Torej, naprej rojaki iz Little Fallsa, na delo, da dosežemo določeno kvoto! Prosimo tudi vse, kateri imajo kakšno obleko, ki jo več ne rabijo, naj jo oddajo

Ko se je morala 14. ameriška letalska sila umakniti iz jugovzhodne Kitajske radi japonske ofenzive, je razdeljala svoja letališča, katera je uporabljala predvsem za bombardiranje japonskih ladij. Slika kaže kitajske delavce, ki pod vodstvom ameriških oficirjev razdevajo letališče. Kakor tudi pol tone težke bombe, kakršne so uporabljali za demoliranje letališč, da jih ne morejo uporabljati Japonci.

v enem ali drugem Slovenskem domu, ali pa naj imajo pripravljeno, kadar jih obiščejo pobiraleci.

Frank Gregorin.

VABILO NA VESELICO

Hermine, Pa. — Želim sporočiti članom in članicam društva št. 87 in 613 SNPJ in vsem našim prijateljem, da je naš poseben odbor sklenil prirediti plesno veselico v korist tukajšnjega slovenskega pevskega zbora Sokol, in sicer v soboto, 28. oktobra, ob osmih zvečer v slovenski dvorani. Za ples bo igral Franks Trio. Igrali bodo tudi slovenske valčke in polke, tako da bodo zadovoljili stare in mlade.

Poleg plesa bomo imeli tudi prosto zabavo in čisti jedil za lačne, pečenega prašička, in prav tako za žejne. Torej še enkrat, vsi ste vljudno vabljeni, da se v polnem številu udeležite te veselice. Na svidenje dne 28. oktobra! (Prišlo prepozno za sredo.—Ured.)

John Klančičar, 87.

OBISK PRI STARKI

Brookfield, Mo. — Tako drugi dan, ko sem prišel v to mesto, sem se odpeljal s taksijem v osem milj oddaljeno mesto Marceline. Dospel sem do neke kočice in potrkal. Kmalu zaslišim capljanje v kočici. Oho, si mislim, starka je še vedno živa.

Vrata se odpro in na pragu se prikaže vsa upognjena starka. Nekaj časa strmi vame, potem pa reče: "Odkod te je zlodej prišel?"

Dejal sem ji, da sem prišel malo pogledat, nato pa sem stopil z njo v kuhinjo, kjer sva pričela kramljati. Pokazala mi je dve sveči in povedala, da je bilo že vse pripravljeno, ker je samo malo manjkalo, da ni pred tednom umrla.

Pričela mi je tožiti, da je popolnoma osamljena: sin Frank dela kot sprevodnik na železnici Santa Fe, drugi sin je nekje v Illinoisu, dva pa sta pri vojakih, oba častnika. Hčerkin sin je tudi pri vojakih. "Oj, kako se časi spreminjajo, kako je bilo včasih in kako je danes!" je vzkliznila.

"Sama sem ostala na stara leta," je nadaljevala, "sinaha me

ne mara; sicer pa sam veš, kakšne so take frkije. Čestokrat jočem, a vse skupaj nič ne pomaga. Komaj čakam, da pride smrtna kosa in pokosi te moje stare kosti."

Smilila se mi je starka, nato pa sem se poslovil z obljubo, da se zopet vidimo.

Nato sem obiskal nekega Italijana, ki ima že 88 let, a je še korenjak.

V Marceline sem šel z namenom, da si bi našel kakšno barako, v kateri bi se nastanil in pečaril. Ker pa nisem mogel nič najti, sem se odpeljal nazaj v Brookfield. Peljal sem se z busom, katerega je šofirala 18-letna gospodična. Jeziček se ji je dokaj dobro vrtel. Povedala mi je, da je prišla iz Kansas Cityja. Dejal sem ji, da je najljubše dekle v Marcelinu. Moji komplimenti so ji tako ugajali, da je pričela počasneje voziti. Saj pravim, danes je ženski spol res vskripleh. Mnogi to izrabljajo. Zlasti razni profesionalni lopovi.

Čim več razporok, tem več denarja zaslužijo. Ko se bo končno nežni spol popolnoma izobrazil, bo to udarec za vse profesionalne lopove. Toda danes imamo še vedno veliko zgagarjev in razdiralcev zakonov.

Frank Kroll.

VABILO NA VESELICO
IN SKUPNO SEJO

No. Braddock, Pa. — V soboto, 28. oktobra t. l., bomo priredili veselico v dvorani Sokol v No. Braddocku, Pa., v pomoč SANSu in pomožni akciji. Igral bo orkester Billy Pernisek in vstopnina je samo 50 centov.

V nedeljo, 29. oktobra t. l., je pa sklicana velika skupna seja vseh društev iz Braddocka, Rankina in East Pittsburga. Povebali smo na to sejo tudi žene, o katerih mislimo, da bodo delale pri pobiranju obleke, itd.

Vljudno vabimo vse rojake in rojakinje ter člane društev iz omenjenih krajev in okolice, da se v obilnem številu udeležijo naše prireditve v soboto, kakor tudi skupne seje v nedeljo.

Z bratskim pozdravom,
Anton Rednak, tajnik
podružnice št. 104 SANSa.

VESELICA SND
V INDIANAPOLISU

Indianapolis, Ind. — Ko nasloviljam to vabilo na naše delničarje in delničarke Slovenskega narodnega doma, so minila štiri leta, odkar smo imeli slavnostno otvoritev novega poslopja SND.

Vsa štiri leta smo pridno znasali skupaj, kakor znašajo pridne čebelice med v svoje panje. In tako smo nanesli toliko medu ali gotovine, da smo v tako kratkem času plačali ves dolg, kar smo ga imeli.

Da smo Slovenci plačali SND v tako kratkem času gre v prvi zasluga vodstvu SND in vsem onim, kateri so kaj žrtvovali za Dom, bodisi na ta ali oni način.

Prav tako je zasluga onih, kateri zahajajo v klubove prostore in pripeljejo tudi svoje znance s seboj. Danes lahko s ponosom rečemo, da je Slovenski narodni dom NAS, last zavednih delničarjev in delničark.

Resnica je, da pogrešamo naše mlade fante, kateri se borijo na vseh koncih sveta. In ker se

borijo po vseh bojiščih, se borijo za svobodo vsega sveta. Želimo, da se bi kmalu vrnili zmagoviti domov k svojim staršem, ženam in drugim sorodnikom in da bi zopet zahajali v veselo družbo v SND.

O vsem tem smo razpravljali na septembrski direktorski seji in smo prišli do zaključka, da nismo imeli v zadnjih štirih letih nobenega razvedrila, to je, da bi Slovenski narodni dom priredil prispevateljem kakšno zabavo ali kaj podobnega. Zato smo sklenili, da priredimo zabavo dne 29. oktobra. Pričetek je ob dveh popoldne, konca pa se?

Naj še omenim, da bo ta zabava obenem božičnica. Da smo tako zgodnji, je vzrok, ker po navadi prirejajo društva ali klubi zabave ob božiču, zato smo mi odločili, da malo pohlitimo, da ne bomo drug drugemu na poti.

Vljudno ste vabljeni vsi delničarji in delničarke Slovenskega narodnega doma, da se gotovo udeležite vsi brez izjeme in da se napijemo ječmenovca, da bo držalo do božiča. Za prigrizek bomo servirali pečenega pujska in okusne kranjske klobase. Seveda, ako pa se bomo dobro počutili, se bomo pa tudi malo zavrteli. Za ples bo igral naš dobro poznani mojster Frank Matko. In menda bomo tudi kakšno rekli, če druge ne, pa tisto "Prej pa ne gremo dam, da se bo delal dan..."

Torej na svidenje na peto nedeljo, 29. oktobra, ob dveh popoldne v Slovenskem narodnem domu. Pripravljali odbor bo vse pripravil po svoji najboljši moči za vse delničarje in delničarke, vi pa gotovo upoštevajte to vabilo!

Za pripravljali odbor SND:
Louis Znidarsic.

POROČILO O SHODU
V LIVINGSTONU

St. Louis, Mo. — V nedeljo, 22. oktobra, se je vršil shod v Livingstonu, Ill. Shod je aranžiralo društvo št. 96 SNPJ, katere mu gre vse priznanje. Shod pa so sklicali člani in članice podružnice št. 23 SANSa iz St. Louisa, Mo.

Shod se je vršil v lepem redu in zanimanje za pomoč stari domovini je bilo veliko. Iz Nokomisa so nekaj kar s seboj pripeljali.

Sledeči kraji so bili zastopani, bodisi po društvi ali posamezniki: Witt, Nokomis, Staunton, Gillespie, Virden. Iz drugih naselbin pa so poslali opravičila, kar je v teh časih razumljivo.

Brat Rugel je bil pooblaščen, da obišče bližnja društva, ki niso bila zastopana. Prav tako brat Illersich, ki ima obiskati Auburn, Lincoln, Springfield in druge naselbine.

Po shodu smo kazali film "The Battle of Russia". Le žal, da je bilo svetlo v dvorani.

Na shodu so bili zastopani iz St. Louisa sledeči: John Spiller, Theresa Speck, Mrs. Hochevar, Peter Dolenz, Frank Roshel in Sophie Vertovšek.

Upamo, da bodo šli naši bratje in sestre pridno na delo v južnem Illinoisu, da čim prej in kolikor največjega naberejo oblačila in denarnih prispevkov za naše zatirane in trpeče brate in sestre v domovini.

Theresa Speck.

NA DELU ZA STARO DOMOVINO
V SPRINGFIELDU

Springfield, Ill. — Seja podružnice št. 15 SANSa, ki se je vršila 15. t. m., je bila uspešna, bolj kot smo pričakovali. Odzvali so se mnogi člani društva št. 47 SNPJ in se zavezali, da bodo plačevali \$1 članarine na vsakih šest mesecev.

Sklenili smo tudi, da se takoj odzovemo klicu za takojšnjo pomoč našim bratom in sestram in vsem ostalim rojakom v naši stari domovini. V ta namen smo izvolili odbor, sestavljen iz osmih članov, kateri so: Julia Krmelj, Blas Strukel, Anna Ovca, Antonia Church, Rozal Zaverl, John Mochnik, John Goršek ml. in John Goršek st.

Temu odboru je bila poveljena naloga, da osebno obišče vsako slovensko oziroma jugoslovansko družino in jo vpraša za prispevke v gotovini in za raznovrstno obleko. Razumljivo, da mora biti obleka očistena in zakrpana in prav tako drugo blago, tako da bo vse to (Dalje na 3. strani)

Britske padalne čete pri Arhemu. Holandske, se pripravljajo na napad Nemcev, ki so se nahajali samo sto jardov daleč — na drugi strani visoke žive meje. Od 8000 padalnih čet, ki so bile spuščene na tla v tem sektorju Holandske, se je rešilo le dva tisoč vojakov po ponesrečenih operacijah.

0 razgovorih v Moskvi

Napisal Donald Bell

Jasno je, da ni bil le slučaj, da je Winston Churchill prišel v Moskvo skoraj izločno s publikacijo zaključkov konferenc v Dumbarton Oaksu. Churchillov obisk je imel odločiti o tem, da li bo iz objavljenega devetdesetodstotnega sporazuma nastal stordototen sporazum ali ne. Ako logično premislimo, bomo videli, da so v Moskvi govorili o naslednjih predmetih:

1. Poljsko vprašanje.
2. Balkanska vprašanja.
3. Nemčija.
4. Daljnji vzhod.

Ako si te točke ogledamo bolj od blizu, bomo videli, da se tičejo prve tri mnogo bolj Anglije in Sovjetske unije kot Amerike. Četrta točka je videti kot da je ugičanje, toda vendar so do kazni, da je bila na dnevnem redu Churchill-Stalinovih razprav.

Namestnik angleškega ministrskega predsednika, Attlee, je izjavil v angleški zbornici, da je bil maršal Stalin, ki se ni mogel udeležiti konferenc v Quebecu, zelo vesel, da mu je s tem dana prilika, da vidi Churchilla tako kmalu po tej konferenci. A na konferenci v Quebecu se je razpravljalo le o Pacifiku. Razen tega je nastopil Churchill v spremstvu Sira Allana Brooka, ki je šef generalnega štaba angleškega imperija. Vojna na Balkanu je premajhna, da bi bila tako visoka osebnost prišla v Moskvo radi nje, a kot zastopnik generala Eisenhowerja je Sir Alan Brooke najbrže tudi šel tja. Pred vsem pa je jasno, da je vsako razpravljanje o konvenci v Dumbarton Oaksu moralo privedi do pogovorov glede Daljnega vzhoda, kajti bodočnost Japonske je eno poglavitnih vprašanj v vsakem razgovoru, ki se tiče vprašanja organizacije mednarodne varnosti v povojnem svetu. Doseči sporazum v teh prvašjih je neobhodno potrebno, ako naj se delo nadaljuje v zarisanih smernicah.

Vse kaže, da se je delo začelo s poljskim in balkanskim vprašanjem. Poljski ministrski predsednik je bil poklican v Moskvo takoj po prihodu Churchilla, in ruski radio je objavil, da želita Stalin in Churchill, da se poljsko vprašanje razčisti. Na kakšni podlagi se bo razčistilo, je tudi postalo jasno. Vprašanje vzhodne poljske meje je za tri velesile že zapetena zadeva. Poljska vlada v izgnanstvu v Londonu bo imela priložnost, da te meje prizna ter si tako odpre pot nazaj v Varšavo, čim bo poljska prestolnica osvojenjena, ali pa jih bo zavrgla in v tem slučaju ostala v izgnanstvu. Ako bo priznala meje, ni nemogoče, da se bosta obe vladi spojili v eno samo vladajočo telo.

Beseda "razčiščenje" pomeni torej, da bo prišlo do odločitve, kdo bo vladal na Poljskem.

Balkanski problemi so bili že na razpravi — to je razvidno iz tega, da je bolgarska vlada sprejela premirje pod pogoji, katere so ji naložili zavezalniki na ramentu. Konflikt, ki je obstojal, je bil v tem, da so Bolgari zahtevali del Tracije, ki je bila grška posest pred vojno, ter upali tako dobiti dostop do Egejskega morja. Rusija je to njihovo težnjo podpirala, dočim so jo Angleži odločno pohajali. Churchill je v tej točki zmagal. Angleške čete so se izkrcale na Grškem, ki bo ostala pod angleškim vplivom, vključno Soluna in obale Egejskega morja do turške meje. Razen tega je tudi verjetno, da po menu izkrcanje angleških čet na balkanski obali, da bodo Grki dobili zadoščenje glede nekaterih balkanskih pokrajin na jugu.

V vseh teh vprašanjih Zedinjene države Amerike niso neposredno zainteresirane.

Drugače pa je to v pogledu vprašanja Nemčije. Vprašanj, ki se tičejo Daljnega vzhoda in problemov, ki so ostali nerešeni v Dumbarton Oaksu. Ko je predsednik Roosevelt dejal, da Churchill ni predstavnik Amerike v Moskvi, je brez dvoma mislil ravno na ta vprašanja. Toda jasno je tudi, da ta vprašanja ne morejo biti rešena na razgovorih v Moskvi. Tam jih bo mogoče le nekoliko otežiti in s tem prirediti vse potrebno na prihodnjem sestanku predstavnikov treh velesil, katerim je mnogo uglednejša vloga, katero igra Churchill.

chill v teh pogajanjih, je precej logična in očividna. V zboru treh velesil je Anglija najslabši člen — ako bi prišlo do direktnega sporazuma med obema velikanimi, Ameriko in Rusijo, bi popolnoma izgubila svoj vpliv. Vred tega je Churchill že od vsega začetka poskušal postati do neke mere posredovalec med vzhodom in zahodom.

Tukaj poskuša Anglija obnoviti svojo politiko ravnotežja sil na vseobči svetovni stopnji. Vloga, katero igra, je morda nekoliko neprijetna, toda obenem je mogočna in zelo ugodna. Takrat, ko je Churchill prvič odšel v Rusijo, je bilo to skrajno neprijetno, ker je moral takrat, v avgustu 1942, razlagati Rusom, zakaj bodo morali še počakati na drugo fronto. In vendar je bila Churchillova pozicija takrat boljše — in morda manj neprijetna — kot v Teheranu, kjer sta

se Stalin in Roosevelt mnogo večkrat in lažje pogodila kot Churchill s katerim koli od njih.

Zato je Churchill zdaj hotel najprej posvetovanja z vsakim posebej, da tako izgleda obstojen korak na tej poti, Moskva je drugi. Ta politika je čisto normalna in nikakor ni znak naraščajočega nasprotstva med prvaki treh velesil. Teheranski "duh" nikakor ni le šala, ali pripovedka, temveč živa in dejanska resnica.

Vse te posamezne konference nam razodevajo le to, da je trem velesilam nemogoče doseči toliko enotnosti, da bi uvedle nekakšen svetovni trikotni direktorat. Kadar se Amerika in Velika Britanija razgovarjata o zadevah južnega Tihega oceana ali Latinske Amerike, bi jima bilo neprijetno, ako bi sedel pri mizi tudi Stalin. Posebno v pogledu Argentine. Ta rezultat je mogoče doseči s tem, da ostane Amerika v srednje evropskih vprašanjih le "opazovalec". —ONA.

Rdeči križ poziva na sodelovanje

Poudarjajoč, da pripada Ameriški rdeči križ vsemu ljudstvu ter da je v ideji Rdečega križa zapopadeno upanje človeka, je novi predsednik Rdečega križa, Basil O'Connor, v svojem uvodnem radijskem govoru širom dežele pozval slehernega človeka v Zed. državah, da sodeluje v akcijah za Rdeči križ. Tujerodni Američani ter njih otroci, naj si bodo slovenski, ruski, francoski, angleški ali katerekoli druge narodnosti, so prav tako dobrodošli kot oni, ki so v Ameriki že generacije.

Ni dolgo tega, kar je predsednik O'Connor dal priznanje Američanom tujega porekla za njih sodelovanje v aktivnostih za Rdeči križ, rekoč, da je bilo njih tozadevno prispevanje velike človečanske vrednosti. V svojem radijskem govoru pa je tudi poudaril, da je potrebno, da se še bolj živo udeležujejo v aktivnostih Rdečega križa, da bo njih glas in njih reprezentacija v tej organizaciji vidnejša.

"Na kateremkoli bojišču te vojne," je dejal predsednik O'Connor, "je danes Rdeči križ v službi nujnega pomoči in tolažbe našim fantom, možem in dekletom, ki se žrtvujejo za našo domovino. Rdeči križ jim služi v imenu vas vseh in slednjemu izmed nas je v veliko zadoščenje dejstvo, da krvna plazma, zavojli za vojne ujetnike v sovražnih deželah in bolničarska postrežba vojnih bolničark povsod rešuje dragocena življenja.

"Rdeči križ je v svrhu uspešnejšega in širšega delovanja za vaše fante, može in dekleta v vojni službi izvečal mnogoštevilno plačano osebje, katero vrši delo in nudi postrežbo in pomoč, kakršno bi vi radi sami nudili svojim sinovom, hčeram, soprogom in bratom, če bi mogli biti z njimi.

"Kljub največjemu številu nujnih in plačanih delavcev oziroma uslužbencev v svoji zgodovini, pa Rdeči križ danes kot v preteklosti dolguje svoj obstanek milijonom članov krajevnih postojank Rdečega križa. Po teh prostovoljnih delavcih se organizacija Rdečega križa udeležuje kot narod.

"Kot je že vsakomur znano, je Ameriški rdeči križ del organizacije Mednarodnega rdečega križa. Nič se ne ve, kaj nas še čaka v bodočnosti... vojni dogodki zastirajo obzorje. Toda neglede na potek vojne, ste lahko prepričani, da dolžnosti Rdečega križa v prihodnjem letu ne bodo nič zmanjšane, ampak raje še povečane, kajti na mnogih poljih se bodo potrebe znatno povečale.

"Rdeči križ mora sodelovati v dostavljanju pomoči prizadetemu ljudstvu v Evropi, kar pomeni, da bodo vojne aktivnosti naše organizacije nadaljevalne že leta po zaključeni vojni. In medtem, ko bomo nudili skupno pomoč prizadetim narodom, pomnimo to, da kakršnekoli novi svet bomo zgradili na ruševinah in pogorišču sedanje vojne, moramo gledati, da bo ta svet temeljil na ideji Rdečega križa, kajti v tej ideji leži dedro prerojenja."

Amerika mora dobiti baze na Pacifiku

Načelnik Ameriške legije za obvezno vojaško vežbanje

Albany, N. Y., 25. okt. — Edward N. Scheiberling, načelnik Ameriške legije, je dejal, da mora Amerika obdržati sedanje in dobiti nove baze na Pacifiku. Ona je izgubila Filipinske otoke zaradi pomanjkanja baz.

Scheiberling je dejal, da bo njegova organizacija vodila intenzivno kampanjo za obvezno vojaško vežbanje. Dalje bo skrbela, da vojak, ko se vrnejo v civilno življenje, dobe delo v industrijah.

"Legija bo gledala, da bodo vojni veterani upošleni," je rekel. "Zgoditi se ne sme več, da bi ti prodajali jabolka po zaključeni vojni. Spored pravice za vojne veterane, sprejet v kongresu, je dober, toda nastali bodo drugi problemi, katere bo treba rešiti. Vojni veterani ne bodo po tej vojni potisnjeni v revščino kot so bili po končanju prejšnjih vojn."

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Civilna bolnišnica v Trebnjem

(Povzeto iz "Kmečkoga Glasnika", št. 4, april 1944)

"V Trebnjem je bila ustanovljena bolnišnica za civilno prebivalstvo novomeškega področja. Ta ustanova, zgrajena v interesu ljudskega zdravja, je že v svojem početku sprožila razna ugičanja, pomisleke in odobravanja ter vzbudila veliko zanimanje med najširšimi plastmi našega ljudstva. V tem času in pa v takih okoliščinah ustanavlja civilno bolnišnico. Iz nič! In vendar, komaj so pričeli ti črnogledi modrovati, že se je pokazalo delo obrtnikov. Sestanki žen in deklet, razgovori apotekarjev in zdravnikov so vodili rast bodoče bolnišnice. Kmalu nato je bil sprejet na zdravljenje prvi bolnik v največjo zaprepačenje onih, ki še danes ne verujejo, da se lahko ustvarijo z dobro voljo, delom in trdnostjo tudi iz "nič" največja dela."

To so bile prve besede tovarišice upravnice civilne bolnice v Trebnjem, katero sem napisal kot dopisnik lista za razgovor o postanku in o organizaciji bolnišnice.

"Bolnišnica je nameščena v idealnem gozdnem in poljskem zatišju. Imamo štiri bolniške sobe s 25 bolniškimi postelji, operacijsko sobo, pisarno, kuhinjo in ostale potrebne prostore. Bolnišnica je splošna, z medicinskimi in kirurškimi oddelki. Splošna, to se pravi za vse bolezni, tudi za nalezljive. In eno prednost ima, da nima razredov."

"Komu je poverjena skrb za zdravljenje?"

"Skrb za zdravljenje je predvsem poverjena tukajšnjemu zdravniku, bivšemu primirju bolnišnice v Ptuj. Nadalje skrb bi za nego bolnikov tudi diplomirana (strokovno izvečbana) zaščitna sestra, dve gojenki šole za zaščitne sestre in dve bolničarki. Ne smemo pa pozabiti na kuharico in njeno pomočnico, ki s svojo kuharsko sposobnostjo krepita naše bolnike. Pričakujemo pa še enega zdravnika, in sicer specialista za kirurgijo."

"Kako je bolnišnica preskrbljena z zdravili?"

"Bolnišnica je z zdravili zadostno preskrbljena. Upoštevati moramo namreč dejstvo, da je lekarna v Trebnjem sestavni del naše bolnice. Res je, da nam od časa do časa primanjkuje kaka specialiteta, vendar pa imamo v zalogi zadostno količino v lekarni izdelanih zdravil, ki v polni meri izpolnjujejo to vrzel."

"Kaj bi o bolnišnici še lahko napisali?"

"Predvsem to, da služi civilna bolnišnica v Trebnjem izključno le civilnemu prebivalstvu novomeškega področja in da nima z vojaškimi enicami nikake zveze. Zdravljenje v bolnišnici je brezplačno. Zdravje vsakega slovenskega človeka je del narodnega bogastva. Zato je dolžnost vseh slovenskih ljudi, skrbeti za zdravje vsakega posameznika, posebno še za tistega malega človeka, ki nima denarnih sredstev, da bi si lahko privoščil zdravljenje. Ob koncu naj še omenim, da posluje bolnišnica že tri mesece. Na srečo se nismo imeli smrtnega slučaja, pač pa je že bolnik zapustil našo bolnico po

polnoma ozdravljen. Tudi ostalim bolnikom se zdravje očitno zboljšuje. Prebili smo led nezaujanja, ki se prav rado pojavi ob vsaki novi stvari. Danes pa moramo že premisljati o razširitvi bolnišnice, ker število bolniških postelj ne zadostuje."

Opomba: Enako je poskrbel tudi Bela Krajina za svojo civilno bolnišnico, katero vodijo najboljše moči. Vse to dokazuje, s kakšno požrtvovalnostjo gradi slovenski narod in nova ljudska oblast bodočo zdravstveno službo. Naši zdravniki niso niti podobni več onim, ki so nekoč ožali kmečkoga človeka, ko je bil najbolj potreben pomoči. Zdravnik pri nas postaja apostol trpečih ljudi, njihov rešitelj in ljudstvo ne čuti do njega le spoštovanje, ampak ga naravnost ljubi.

SANS.

Reguliranje civilnega letalstva

Vprašanje pred angleško zbornico

London, 25. okt. — Vprašanje reguliranja civilnega letalstva v povojni dobi je bilo predmet diskuzije v zbornici lordov. Lord Beaverbrook je priznal, da bodočnost britanskega letalstva ne izgleda zelo svetla sedaj, zaeno pa je naglasil, da ima zaupanje v voditelje letalske industrije in da bodo skrbeli, da bo Velika Britanija dobila mesto, katero ji spada, v civilnem letalstvu.

"Napori Velike Britanije morajo biti slični ameriškim," je dejal. "Skrbeti moramo, da bo produkcija letal tako velika kot katere koli druge države. Civilno letalstvo bo igralo veliko vlogo v povojni dobi, kar moramo upoštevati."

Beaverbrook je posegel v debato, katero je sprožil lord Londonderry, bivši letalski minister. Slednji je izrazil dvom, da bi mogla Velika Britanija tekmoovati z Ameriko v letalstvu.

Velika Britanija bo poslala delegacijo na letalsko konferenco, ki se bo vršila v Chicagu. Za načelnika delegacije je bil izbran lord Swinton, ki je bil imenovan za ministra civilnega letalstva.

Lord Londonderry je v teku debate svari, da bo Velika Britanija dobila status druge sile, če ne bo zavzela prvega mesta v letalstvu po zaključanju sedanje vojne. Amerika je že storila korake glede ustanovitve letalskih črt, ki bodo objele ves svet.

NE POZABITE ŠTEVILKE POŠTNEGA OKROŽJA!

Chicago, Ill. — Trgovci in profesionalisti vedo, kako važno je za dostavljanje pošte in koliko hitreje bo ta dostavljena, če na pisarni in zavojih zapišemo tudi številko poštnega okrožja, kamor spada oseba, kateri je pošiljka namenjena. Tako ima na primer Lawndalska okolica, ki spada v področje Hawthorn postaje na S. Pulaski Rd., številko "23". Ta številka naj bo vedno napisana na naslovu za besedo "Chicago" takole: "Chicago, 23, Illinois". Vsaka poštna postaja v Chicagu ima drugačno številko. V katero poštno okrožje kdo spada, lahko vidi, če pogleda svojo "Voter's Identification Card". Če pa ne veste številke poštnega okrožja za osebo v Chicagu, ki ji želite pisati ali kaj drugega poslati po pošti, se pa blagovolite obrniti za obvestilo na Postmaster, Room 409, Main Post Office, 433 West Van Buren Street, Chicago 7, Illinois. Toda vprašajte takoj zdaj; kasneje bodo uradniki najbrž preveč zaposleni z drugim delom, da bi vam mogli dati tako posebno pojasnila.

Ta številka je majhna stvar, pa je zelo važna o vsakem času, najbolj pa tedaj, ko pritisne naval pošte za prazniško dobo. Blagovolite torej sodelovati tudi v tem oziru s svojim poštnim uradom, ker bo v vašo lastno korist.

Clevelandski župan Frank J. Lausche konfirira z delavskimi in javnimi (civil) voditelji za ohrano rasne harmonije in povojno upolnitev. Od leve na desno so: Kapitan Ferdinand Mulzac od narodnega političnega odbora, župan Lausche, Ferdinand Smith, tajnik unije pristanišnih delavcev CIO; v zadnji vrsti Bernard McGroarty od unije Stereotypers & Electrotypers ADF in direktor skupnega delavskega odbora za politično akcijo, Frank Jones, poslovni uradnik unije pristanišnih delavcev, Sidney Williams, tajnik zamorske organizacije Urban League, in William Davy, tajnik časnikaškega glida CIO.

Domača fronta

Office of War Information
Washington, D. C.

AMERIKANCI POMAGAJO ŽRTVAM V 20 DRŽAVAH

Washington. — Joseph E. Davies, načelnik predsednikovega kontrolnega odbora za vojni relief, je izjavil, da so dali Amerikanci več kot \$175,000,000 - za podporo žrtvam vojne v času od napada na Poljsko pa do danes. Podpora je bila razdeljena v 20 različnih deželah. Te podrobnosti so bile objavljene v zvezi z drugim nabiranjem za War Fund, ki se vrši v mesecu oktobru. Davies je objavil skupne zneske podpore, katero so dali državljani Zedinjenih držav različnim tujim deželah. Ti skupni zneski so pokazali, da so šli največji ameriški darovi - ako izvememo Rdeči križ - v naslednje dežele:

Kina	\$20,000,000
Rusija	30,000,000
Francija	9,000,000
Poljska	9,000,000
Velika Britanija	40,000,000
Palestina	12,000,000
Jugoslavija	2,000,000
Grčija	12,000,000

Ameriška pomožna društva pa so tudi podpirala begunce, vojne ujetnike in vojske naslednjih dežel: Norveške, Nizozemske, Čehoslovaške, Belgije, Italije, Danske, Litve, Latvije, Luksemburga, Filipinov, Albanije in Estonije.

KAKOVOST OLJA ZA KURJAVO

Washington. — Namestnik administratorja za petrolej, Ralph K. Davies, zagotavlja konzumentu olja, da se jim to zimo "ne bo treba pritoževati" radi kakovosti olja za domačo kurjavo. "PAW je napravila pregled, ki je pokazal z vso jasnostjo, da bo kakovost olja za domačo kurjavo najmanj enakovredna oni prejšnjih let, ko ni bilo nobenih težkoč," je dejal Davies.

PRODAJA ŠOLSKIH AVTOBUSOV

Washington. — Urad za vojne transporte je objavil, da bo pro-

daja starih avtobusov za šole in druga lokalna transportna podjetja od 15. oktobra naprej zopet prosta. Dosedanje določbe so bile popolnoma ustavile razpečanje vseh avtobusov, vozov cestnih železnic, tovornih avtomobilov, predelanih za transport potnikov, splavov in drugih ladij.

BANKE POLNE DENARJA

Washington. — V vseh trgovskih bankah in hranilnicah v Zedinjenih državah je bilo 30. junija 1944 naloženega skupaj \$139,560,000,000 denarja. To je zopet nov višek, pravi kontrolor denarnega tečaja Preston Delano. Omenjena vsota je za \$22,309,000,000 večja, t. j. za 19.03 odstotka preko denarja, naloženega dne 30. junija 1943.

V SEPTEMBRU JE BIL ZGRAJENIH 7.598 LETAL

Washington. — War Production Board poroča, da je bilo zgrajenih v septembru 7.598 letal vseh tipov, kar je 98 odstotkov načrta. Uradniki WPB so dejali, da je to "zelo lep uspeh", ako pomislimo, da je bil september jako kratek mesec z le 26 delovnimi dnevi, ako vštujemo konec tedna od Labor dayja.

BRITANIJA IZGUBILA NAJVEČ UMETNIN

Washington. — Francis N. Taylor, ravnatelj newyorškega Metropolitan Museum of Arts, je dejal, da je dedščina umetnin Velike Britanije v splošnem trpela večjo škodo od vojnih dogodkov kot na primer Francija ali Italija. Taylor je član ameriške komisije za protekcijo in reševanje umetnostnih in zgodovinskih spomenikov v vojnih ozemljih. Vrnil se je pred kratkim iz Londona, kjer je bil na različnih pogajanjih.

Poročila pravijo, da je ostalo precej francoskih in italijanskih umetnostnih zbirk skorsko nepoškodovanih. Na Angleškem pa je bilo poškodovanih 4000 zgodovinskih, 2800 pa jih je bilo porušeni. Tudi poškodbe drugih javnih spomenikov so občutne v mnogih krajih.

POPRAVEK

Presto, Pa. — V mojem poročilu o nesreči članice Marjane Demšer se je vrnila pomota. Moralo bi se glasiti, da je šla sestra Demšer čez cesto, tedaj po jo je zadel avtomobil in vrigel na tla, da se je pobila.

Helen Robich.

RDEČI KRIŽ IŠČE JUGOSLOVANA

Chicago, Ill. — Sorodniki Milana Stepanova so nas vprašali, da bi zvedeli, kje se nahaja. Njegov prejšnji naslov je bil 3848 Evend, Chicago. Za Milanom Stepanovom poizveduje sorodnik Petar Ignjatov iz Jugoslavije.

Ako bi kdo vedel za njegov naslov, naj sporoči na Rdeči križ, 616 So. Michigan ave, Chicago, Ill., ali pa pokliče Harrison 5910.

Rdeči križ.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Skupina utrujenih ameriških padalnih čet, ki so šle na pomoč zajetim tovarišem v Holandiji, se vrača v Nijmegen.

GORNJE MESTO

POVEST IZ ZAGREBSKEGA ŽIVLJENJA

BOGOMIR MAGAJNA

(Nadaljevanje)

"Mladi, si prepričan, da se je ubila?" Simon je pokimal.

Šepetale so si nekaj med seboj. "Če se je ubila, ji ponesemo jutri cvetja na Mirogoj."

"In pojutrišnjem pojdemo za pogrebom. Zopet pojdemo. Pred mesecem je umrla Mirjam, v juliju pa Fani. Jelka je tretja v zadnjem polletju."

"Pojdite stran," je rekla Lina in deklice so takoj ubogale. Oba sta sedaj molčala. Cigani so svirali: "Lepa si kot Greta Garbo..."

"Utrujen si," je rekla Lina. Simon ni odgovoril. Glava se mu je naslonila na roko in zaprl je oči. Toplota te sobe mu je zaprla oči in ga zazibala v polspanje. Tedaj se je Lina sunkoma dvignila. Tlesknila je in pomignila ciganu, ki je vodil zbor, naj pride bliže. Ta je priprl do mize. Lina se je razkošno smejala. Poln razigranosti ji je bil obraz. Oslinila je bankovec za sto dinarjev in ga prilepila ciganu na čelo. "Cigan, sviraj kaj drugega! Uspavanko mu sviraj!"

Mnogo gostov se je približalo. Smejali so se vsi. Tudi dekleta so se vrnili. Zarajale so pred Simonom z Lino v sredi. Potem je Lina stopila k Simonu in ga božala po lasih. Rekla je: "Zlatno dete!"

In reklo so vse: "Sladko spavaj, mladi!" Simon se je v sanjah zasmel. Lina se je obrnila k ciganu in ga gledala v oči.

"Cigan, zopet je umrla ena. Glej, ljubila je tega mladeniča. Že mesec dni nam nisi prav igrar. Razumeš? Nisi. Sviraj Jelki, cigan, sviraj, in dobiš boš sto dinarjev."

Ciganu so zasijale vesela oči. Toda s tisto umetnostjo, kot se znan njihov rod v hipu preurediti samega sebe in opiti vse krog sebe z veseljem ali žalostjo, kakor kdo hoče, je naenkrat zabrisal izraz zadovoljstva. Stisnil je ustnice in skril bele zobe, ki so se režali poprej. Oči so mu tonile v temoten sij. Igral je in pel. Pripevale pa so vse deklice.

Sinoč cvale bele ruže u mom džulistanu, a sad mesto bele ruže gledam suhu granu.

Sinoč ovim stazicama leče zlato moje, a sad gledam te stazice, kako puste stoje.

Simon se je smejal. Nekje silno od daleč je slišal prihajati glasove. Trudil se je odpreti oči. Ni mogel. Žalostinka se je gubila v daljna obzorja. Sanje so izginile. Dihal je enakomerno. Duša je počivala. Po pesmi je Lina obstala strme nekam daleč kake pol minute, nato je vrgla ciganu denar. "Sviraj sedaj, cigan, veselo!" In zaplesala je radostno proti ložam. Višji uradniki in trgovci so zavirskali. Skočila je k njim. Oči so se je zablikale zlobno veselo. Sampanjca po tri sto," je zaklicala natakarij. Natakari je pogledal goste v loži. Vsi so prikimali z grohotom.

21.

Natakariji so pospravljali sobo. Postavljali so stole na mize. Skozi steklena vrata je začel siliti dan. Eden izmed natakarijev je potresel Simona za ramo. Ko se je Simon prebudil, se mu je natakari poklonil: "Želite morda belo kavo?" Simon ni odgovoril. Utrujeno je gledal skozi okno. Natakari se je radi te brezbriznosti razsrdil in se pričel glasno hudovati. Simon pa se ni menil zanj. Okrenil se je od okna, odprl skatlo in vzel gosli iz nje. "Podnevi tu ne smete igrati!" "Vem, vem, saj ne bom igral." Po-

ložil je gosli na kolena, jih dolgo gledal in božal.

V njegovem štirinajstem letu ga je vzela mati s seboj v Trst. Peljala ga je v trgovino in tedaj je njemu zavrisalo srce. Vsakokrat, kadar je šel v Trst, je omenil gosli, saj je učitelj v šoli igral tako lepo, da je Simon pozabil tedaj peti in je rajši poslušal. "Izberi sam," mu je rekla mati. Izbral je dolgo in se odločil za te, ki so mu zdaj ležale na kolnih. Samo tiste gosli in nobenih drugih bi ne hotel imeti tedaj. Mati jih je kupila.

Tisto uro so izginile za njega vse lepote mesta, celo široko morje je bilo manj lepo kot njegove gosli. Mnogo let je minilo od takrat. Vsako leto pa so njegove gosli lepše prepevale, vsako leto je bilo več življenja v njih. Igral je nanje na domačem koru in so rekli ljudje: "To so Simonove gosli." Igral je na gimnaziji in so rekli sošolci in sošolke: "To so Simonove gosli." Igral je Danici in Danica je prepevala tiho, tiho, kakor da bi se bala motiti tiste gosli. Ko je bežal iz Primorja, je pustil doma vse, le gosli je nesel s seboj.

Na dolgi poti skozi gozd, ki v viharju sredi noči ni mogel naprej, je sedel na tla in stisnil gosli k sebi. Bolj kakor tega, da bi ga ujeli, se je bal, da bi mu ne vzeli gosli. Mnogo tisoč ur življenja je položil med te temnorjave deske pod pojoče strune. Kot skrivnostni liki, kot brati in sestre, kot otroci, živi in nadzemski, so se mu prikazale sedaj te ure, vse te ure v eni sami minuti v tem prostoru, ki se mu je zazdel prazen in okostenel kot pustinja, v kateri je človek plah in boječ. Premislil je vse nenaavadno hitro. Ni bilo sicer še nič jasnega in gotovega in strah pred materinim obrazom je še ležal v teh misli, vendar se je oblikovalo polagoma, polagoma. Ni bilo več Marije, ni bilo več Danice.

Lina mu je povedala, da bi lahko samo s prijazno besedo rešil Jelko, in je ni rešil. Studij je mrzil. Stanovanja in hrane ni imel. V srcu je okamenel smeh, celo žalost je okamenela. Nebo je bilo pusto in svinčeno. Po cestah se je sneg zamazal z blatom. Ob Linini izpovedi je naenkrat zamrznil svet z neznosnim sovraštvom. Vse luči v njegovi duši so ugasnile in le mrzla temnota je ležala v njej. Le lučka materinega srca je še brlela nekje prav od daleč. Poprej pa je sklenil poravnati račune in — to še ni vedel za gotovo — obiskati Jelko in jo spremiti na zadnji poti. Občutil je veliko hrepenenje, da bi jo še enkrat videl.

Vstal je in ne da bi pozdravil ali pogledal natakarija, je stopil na cesto. Sneg sedaj ni več padal. Toda nobenih vozov ni bilo. Trume delavcev so se molče trudile očistiti hodnike in progo. Pred seboj je zagledal znanega stražnika in se mu hotel izogniti, a stražnik ga je že videl in mu namignil k sebi.

"Mrzaj je, kaj," mu je rekel in mu stiskal roko.

"Da, mrzaj je," je odvrnil Simon. "Jaz mislim odpotovati iz Zagreba. Kako se počuti Jurkica? Že dolgo je nisem videl."

"Srčno vas pozdravlja. Vsak dan govori o vas in ne more pozabiti pravljic in smešnic, ki ste ji jih pripovedovali. Kar vzljubila vas je. Kdaj se mislite vrniti? Bi ne hoteli morda pred odhodom priti k meni na čašico žganja? Jurkica bi silno razveselili."

"Ne vem, kdaj se vrnem," je odvrnil Simon, drobno smehljaje se. "Zdi se mi tudi, da ne bom mogel pred odhodom k vam. Ste kaj mislili na Malči te dni?"

"Kaj mi pomaga, če mislim. Jaz sem samo stražnik. Stražnikov ljudje ne ljubijo." (Dalje prihodnjčje.)

ugledal jo je v samotni izbi, ko je ob svetilki truden slozel nad knjigami; prišla mu je naproti na izprehodu ter mu ustavila korak; celo v glasni družbi je obnemel, strmel v lice, ki se je belo in tiho prikazalo iz vinskega vzduha in tobakovega dima. Podoba je bila nerazločna, nemirna; tako žene spomladanski veter bežne megle preko pokrajine, ki jo odgrinjajo žarkosolno, jo zagrinjajo v belo noč, jo hkrati kažejo in skrivajo, da pogled ne objame, ne verjame, kar vidi. Edino, kar je vselej natančno razločil, je bil materin obraz; kakor so tiste stare podobe, na katerih se prečudežno sveti obraz Matere božje, vse drugo pa je daleč za njim v pustem mraku; umetnik, ki je podoba slikal, ni pokazal, ne povedal, odkod prečudežna luč; zakaj rodila se ni iz solnca, ne iz lune, temveč iz ljubezni, ki je v srcu.

Najbolj razločno je videl svojo mladost ob veliki in strašni uri, ki je tudi ni več v tem življenju, ki pa jo je v temni bridkosti slutil že poprej in ki je nazadnje s svojimi grozotami odkrila in razločila vse, kakor je bilo.

Prišel je iz mesta zlovoljen, truden, zaprašen do grla. Takrat

je bil po letih mlad, v lica že star, v srcu hudo bolan. Iz toplega jesenskega večera je stopil v mravno vežo, nizko in zakajeno. Pomel si je luč in prav iz oči, da bi izpregledal. Mati je sedela na pragu pred durmi; globoko sključena je bila, roke so se oklepale kolen, glava je bila doli v čelo in preko ramen zavita v rjavopleteno ruto, ki je bila križem prevezana čez prsi in krog pasu; tako je bila podobna majhnemu svežnju cunj, pozabljenemu na pragu.

Zabolelo ga je, kakor da bi mu potegnili jermen skozi dušo.

"Kaj delate, mati?" je vprašal.

Razklenila je roke, vzdignila glavo; oči so se mu bile toliko privadile mraku, da je razločil njen otroški smehljaj, ki je prošil za odpušcanje.

"Lena sem!" je rekla.

Vstala je počasi; delavec, ki je počival na kamnu kraj ceste, s težkim tovorom na plečih. Ko je stal pred njim, mu je segla komaj do ramen, kakor sam ni bil velik.

"Saj niste leni, mati, hudo bolni ste!" se je grozil. "Čemu sedite na pragu, v temi in čisto sami, kakor..."

"Kakor grešnica!" se je tiho zasmejala. "Noč bo kmalu; skuham ti kave, ko si prišel s take poti."

Šla je v kuhinjo, on je stopil v izbo. Zapuščena je bila izba, samotna in žalostna, kakor pogorišče. Kar je bilo napisanih spominov na očrnelih stenah, so gledali nanj kakor bolni bratje, nemo, s trudnimi očmi, otopenimi od trpljenja.

Mati je prinesla kavo, eno samo skodelico.

"Pa vi?" je vprašal.

"Sem že večerjela!"

Prižgala je svetilko in je sedla za mizo, njemu nasproti.

Videl jo je v luči pred seboj in srce se mu je stisnilo; vzdignilo se vroče proti grlu. Njeno čelo je bilo vsekriz kakor z nohtom narezano; lica so bila splahnela, z rumenimi pegami prepleta; ustnice, nekoč tako mile in lepe, so bile tenke, suhe, brez krvi, kakor zgrizene; oči so gledale mirno, od nekod iz daljave, trepalnice so bile zakrčevane in gole, najbrž izprane od solz. Ali najbolj so se mu smilile roke, te drobne, uboge, ki so toliko dale, nikoli ničesar prejele; trudne so bile sklenjene na mizi, kakor za večerno molitev; nagubane so bile; do kraja zdelane, že čisto brez moči, kmalu pač pride ura, ko bodo omagale, spustile na tla pretežko breme ter ga ne vzdignile nikoli več.

"Zakaj me tako gledaš?"

V njenih očeh, na njenih se je zgenilo kakor plahost in sram.

"Mati, boljše bi bilo, da bi legli v posteljo!"

"Kaj bi v postelji? Le tako čudno mi je časih, kakor da bi kosti ne imela več; in slabo že vidim, oči so mi odpovedale. To je starost!"

Kri mu je pognalo v lica, vzravvalo mu je život; ljubezen in žalost in srd in upor.

"Ni starost, mati! Utrujenost je, nečloveška, zopernaturna! V takih letih so druge ženske mlade, videl sem jih polno; imajo

CAUGHT IN THE WEB OF WAR

AMERICAN TROOPS fighting to drive the Germans from Holland encountered these varied evacuees riding in a horse cart with their personal belongings after they had been ordered from the town of Kerkrade. U. S. Army Signal Corps Radiophoto.

vesele oči, rdeče ustnice, gladke roke. Vozijo se v gospodskih kočijah, to gosposko kočijo pa vleče par lepih, močnih konj. Vi ste vlekli sami svoj voz, po blatu in čez klance; in koliko nas je sedelo na lojtrnicah, da smo vas gonili brez nehanja in brez usmiljenja! Vse dokler nisto obležali na cesti, ubogi, brez telesa in krvi, kakor svežnji cunj, ki jih je popotnik vrgel v prah. To je vaša bolezen, je vaša starost, mati!"

Skril je obraz v dlani.

"O Bog, kaj mora tako biti?"

Obstrmela je, bolest ji je segla v srce in sladkost obenem; kajti videla je svojega moža, ljubega, in slišala njegov glas.

Tisti večer je legla, je ležala štirinajst dni in ni vstala zvečer.

Lenart je bdel ob njenem vzglavju, ko je bila mrzla in tiha, vsa bela. Tako mrzlo in tiho je bilo v njegovem srcu, tako prazno belo, kakor samotna zimska pokrajina. Ali hkrati je bilo vse tako razločno in jasno v njegovih misli, da je videl brez težave in do praška natančno v daljave in globočine, kamor prej nikoli ni segel njegov pogled. Ker tako je, da najhujša bolečina podeli duši mir, jo napravi močno, blago in vsega vedno.

Mnogo je do tiste ure Lenart trpel. Zdal pa so se vsi divji, peneci se upotoki bridkosti in trpljenja strnili v neizmerno, pokojno morje, ki se je razpenjala tiho in jasno pod tihim in jasnim nebom. Položil je lice na marsko pot. Šla je v globočine, oči.

IV.

Ko je Lenart na hladnem materinem vzglavju zatisnil oči, je šla njegova duša na dolgo romansko pot. Šla je v globočine, kamor stopi samo ona, ki je od vekomaj.

Videl je vse od začetka, tako bistro, kakor da so bile njegove oči izpregledale že v materinem telesu. Videl je strahoto tistega večera, slišal je glas preklanja in hripav: "Od lakoti! Od lakoti! Vsi bomo pocepali od lakoti!" Čisto natančno je videl mater; drobna je bila kakor otrok, mlada je bila in lepa; njena li-

FLOWERS FOR A LIBERATOR

THERE'S SOMETHING about a soldier that gets the ladies—and this tiny tot in Veitings, Luxembourg, is no different than her sisters all over the world. As soon as the Yank entered her home town she rushed forward with a floral offering. Signal Corps photo.

ČETRTAK, 26. OKTOBRA

tov in sester. In pod vsem in nad vsem je bil težki vzdih žalosti, je bilo trpljenje brez upanja, molitev brez vere. (Se nadaljuje.)

Razni mali oglasi

PRODA SE
9-SOBNA zidana hiša, leta 1900x125, na 4343 So. Wells st., ročna za veliko družino. Se prodaja po zmerni ceni.

OPERATORJI

izkušeni na
"POWER SEWING
MACHINE"

DOBE STALNO ALI ZA NAJMANJ 4 URNO DELO.

Izberite si čas od 4 P.M. do 12 P.M. Za šivanje "Mattress Covers," za služite lahko do \$1.00 na uro. Lahko, prijazno delo in stanje.

Oglasite se od 8. ure A. M. do 4. ure P. M.

A. BRANDWEIN CO.
2361 So. State Street

DELO DOBI srednje starosti služkinja; tri odrasle osebe, nič pranja, svojo sobo, dobra plača. HOLLYCOURT 5334.

WOOD WORKERS

Mizarsko vseh vrst delo:
Shapers, Planners,
Sawyers, Sanders,
Cabinet Assembly Etc.
Izkušnost ni potrebna.
Dobra plača in bonus.

ROCK-OLA Mfg. Corp.

3232 Chicago Avenue,
ali pa telefonirajte
RANdolph 3227 za pojasnila.

Potrebujemo
KOVAČE IN POMAGAČE
za delo na Power Hammer
in nakovalu.
STENBERG FORGING CO.,
3717 Milwaukee Avenue
Phone Avenue 8290

V Prosveti so dnevne svetovne in delavške vesti. Ali jih čitate vsak dan?

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23. Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno leto naročnino. Kva va člani se plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravnštvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:		
Za Zarui. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50	
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.30	
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10	
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90	
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70	
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50	
Za Evropo je \$9.00		

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23. Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. druživa št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledetih članov moje družine:

2. Čl. druživa št.

3. Čl. druživa št.

4. Čl. druživa št.

5. Čl. druživa št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Grešnik Lenart

Življenjepis otroka
Ivan Cankar

(Se nadaljuje.)

III.

Drugo jutro je šel Lenart Negoda za ščinkovcem, za tistim solčnim zaupanjem, ki mu je bilo tako nagloma ušlo iz pesti. Če se je povrnil, kdaj da se je in kakšen, ve sam nebeski Bog. Kdor gre za takim ščinkovcem, se povrne malokdaj; in če se povrne, se skriva v hlev ter obrne glavo k zidu.

Vse te reči, ki bi drugače ne sodile v življenjepis, je bilo treba vendarle povedati. Ne zato, da bi bilo kakšno opravičevanje, kakšno olajševanje za poznejše grehe mladega Lenarta. Temveč edinole zato, ker je potrebno, da človek presodi, iz kakšnih tal da je rastlina vzrasla, pa vseeno, če je zlahtna ali strupena. Kadar dožene pamet, koliko da je rastlina mogla dati in koliko da je zares dala strupa ali zlahtnosti ta prst, ni zaradi te razsodbe

zlahtnost nič bolj zlahtna, strup nič manj strupen.

V poznejših letih, v tistih, ki jih ne poznam, je ugledal Lenart časih svojo zgodnjo mladost kakor podoba iz sanj. Ker človek ne živi samo eno, temveč devetkrat devetkratno življenje. Kar koli se je godilo v enem med prejšnjimi, se nenadoma zabliskne v poznejšem kakor živ spomin; ostane. Zgodi se, da človek obstrmi, ko se vzdrami: govoril je z ljudmi, ki jih prej s svojimi telesnimi očmi nikoli ni videl. Pa se vendar ni prav nič čudil, ko se je pomenkoval z njimi o veselih in žalostnih stvareh, ko jim je gledal v lice, jim stiskal roko, se z njimi smejal in jokal. Bili so mu ljubi znanci, zvesti bratje "od one strani", iz drugega, davnega življenja, v katero se je za trenotek smel vrniti po božji milosti.

Lenart je ugledal svojo zgodnjo mladost v budnih sanjah;